הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תעח תעט

תעח שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אַחַר אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א א]אַחַר אֲפִיקוֹמָן (פ) (א) אֵין לֶאֱכֹל (ב) שׁוּם דָּבָר. הַגָּהּ: (ג) וְלֹא יֹאכְלֶנּוּ (ג) (ד) בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, (ה) דְּלֹא עָדִיף מֵאִלּוּ הִפְסִיק בְּשֵׁנָה דְּאָסוּר לֶאֱכֹל מִשּׁוּם דְּהָוֵי כִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת (טור): **ב** ב]מִי שֶׁיָּשַׁן (ו) בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה וְהֵקִיץ, (ז) אֵינוֹ חוֹזֵר לֶאֱכֹל. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁיָּשְׁנוּ מִקְצָתָן בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, (ח) חוֹזְרִים וְאוֹכְלִים. נִרְדְּמוּ כֻּלָּם וְנֵעוֹרוּ, לֹא יֹאכְלוּ. (ט) * נִתְנַמְנְמוּ כֻּלָּם, יֹאכְלוּ. הַגָּהּ: וְכָל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁיָּשְׁנוּ לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ לֶאֱכֹל הָאֲפִיקוֹמָן, (י) אֲבָל שֵׁנָה (ג) קַלָּה לָזֶה (יא) לֹא הָוֵי הֶפְסֵק (טור ורבנו ירוחם (נתיב ה ח״ד)):

א מִשְׁנָה פְּסָחִים קי״ט (ע״ב), וּכְדִמְפָרֵשׁ לָהּ שָׁם בַּגְּמָרָא שְׁמוּאֵל וְרַ׳ יוֹחָנָן, וּכְלִשְׁנָא קַמָּא דְּרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל. **ב** מִשְׁנָה (קכ:) וּכְרַבִּי יוֹסֵי, וּכְפֵרוּשׁ רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ח׳ (הי״ד) דְּרַבִּי יוֹסֵי אַסְיָפָא קָאֵי, וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן מַצָּה מַעֲבִדָא דְּרַבָּה שָׁם.

תעט בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל כּוֹס שְׁלִישִׁי. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א א]אַחַר כָּךְ (פ) (א) מוֹזְגִין לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁי, (ב) וּמְבָרֵךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּבוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, (ג) וְשׁוֹתֶהוּ בַּהֲסֵבָּה, (ד) ב]וְלֹא יְבָרֵךְ אַחֲרָיו, (ה) * ג]וְלֹא יִשְׁתֶּה (ג) יַיִן בֵּינוֹ לְכוֹס רְבִיעִי. הַגָּהּ: (ו) מִיהוּ מִכּוֹס

א מִשְׁנָה פְּסָחִים קי״ז (ע״ב). **ב** צִיְּתָהִי לְעֵיל סִימָן תע״ג סָעִיף ב׳ (אות ה). **ג** מִשְׁנָה קי״ז (ע״ב).

בְּאֵר הַיטֵב

אַחַר הַלֵּל, יַחֲזֹר וְיֹאמַר הַלֵּל עַל הַכּוֹס. וְאִם לֹא נִזְכַּר עַד שֶׁשָּׁתָה כּוֹס הַשְּׁלִישִׁי, יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בֵּין שְׁלִישִׁי לְרְבִיעִי וְלֹא יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה כּוֹס הַשְּׁלִישִׁי. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וְעַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק״ז) וְטַ״ז (סק״ג). נָהֲגוּ לִשְׁבֹּר חֲתִיכָה בֵּינַיִם וְלִגְמֹר אוֹתָהּ, וְתוֹלִין אוֹתָהּ, וְאֵין בּוֹ חֲשַׁשׁ אִסּוּר מַה שֶּׁנּוֹקְבִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם סִימָן תס״ק סָעִיף קָטָן ד׳, עַיֵּן שָׁם:

א (פ) **אין לֶאֱכֹל.** וּבְדִיעֲבַד אִם אָכַל אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלֶאֱכֹל אֲפִיקוֹמָן. וּמִדְּכָתַב הַמְחַבֵּר אֵין לֶאֱכֹל, מִשְׁמַע דִּלְשְׁתּוֹת שַׁפִּיר דָּמֵי, כְּמוֹ שֶׁשְּׁתִּין עוֹד הַשְּׁנֵי כּוֹסוֹת, רַק אַחַר הַכּוֹסוֹת אָסוּר לִשְׁתּוֹת דְּבָרִים הַמְשַׁכְּרִין דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סִימָן תפ״א (ס״א), וְכֵן מִשְׁמַע בַּשַּׁ״ז סִימָן תע״ט סָעִיף קָטָן ב׳, וְכֵן עִקַּר, דְּלֹא כַּמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א) שֶׁכָּתַב בְּפִשְׁיטוּת וְכִמוֹ שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹל כָּךְ אָסוּר לִשְׁתּוֹת, וְאֵין זֶה הַסְכָּמַת הַפּוֹסְקִים. חק יַעֲקֹב (סק״א): **(ג) בִּשְׁנֵי.** אֲפִלּוּ בְּחֶדֶר אֶחָד לֹא יֹאכְלֶנּוּ בִּשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת. וְדַוְקָא בַּאֲפִיקוֹמָן שֶׁהוּא זֵכֶר לַאֲכִילַת פֶּסַח, אֲבָל שְׁאָר הַסְּעוּדָה מַתָּר לֶאֱכֹל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): **ב** (ג) קַלָּה לָזֶה. אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הָאֲכִילָה אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות א), דְּלֹא כַּמַּהֲרַי״ל (הל׳ סדר ההגדה):

א (פ) **מוֹזְגִין.** וְצָרִיךְ שְׁטִיפָה וַהֲדָחָה אִם אֵין הַכּוֹס נָקִי. עַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק״א): **(ג) יַיִן.** הוּא הַדִּין שְׁאָר מַשְׁקִין דְּמִשְׁכְּרִין, אֲבָל מַשְׁקֶה שֶׁאֵינוֹ מְשַׁכֵּר מַתָּר לִשְׁתּוֹת.

בְּאוּר הֲלָכָה

ב * **נִתְנַמְנְמוּ כֻּלָּם יֹאכְלוּ.** עַיֵּן בְּחק יַעֲקֹב (סק״ג) שֶׁכָּתַב דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עַל זֶה, דְּדַוְקָא בְּנִתְנַמְנְמוּ מִקְצָתָם, וּבְנִרְדְּמוּ אֲפִלּוּ מִקְצָתָם אָסוּר, וְכָתַב שֶׁכֵּן עִקַּר. וְאָנוּ לֹא הָעֲתַקְנוּ דְּבָרָיו בְּמַשְׁנָה בְּרוּרָה מִשּׁוּם דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים מְקִלִּים בְּעִקַּר דִּין יְשָׁנוּ, וּלְדַעְתָּם לֹא נֶאֱמַר חוּמְרָא זוֹ רַק בְּפֶסַח וְלֹא בִּשְׁאָר תּוֹסָפוֹת שֶׁם בְּסוּגְיָא (קיט: ד״ה אמר), וְכֵן דַּעַת בַּעַל הַמָּאוֹר (כו: ד״ה כתב) וְהָרַ״ה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד (פ״ח הי״ד) בְּשֵׁמוֹ, וְכֵן דַּעַת מָהֳרַ״ם חֲלָאוָה (קכ. ד״ה ישנו), וְאִם כֵּן דַּי לָנוּ לְהַחְמִיר בְּנִרְדְּמוּ כֻּלָּם וְכִפְסַק הַמְחַבֵּר:

א * **וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן וְכוּ׳.** **עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק״ה) **מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעִנְיַן חֲמַר מְדִינָה. וְדַע, דְּמִסְתִּימַת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְכָל הַפּוֹסְקִים מַשְׁמַע דְּאֲפִלּוּ מְעַט לֹא יִשְׁתֶּה. אֲבָל כָּל זֶה לְפִי טַעַם הֵירוּשַׁלְמִי מִשּׁוּם שִׁכְרוּת לְהָכִי לֹא הִזְהִירוּ חֲכָמִים אֲפִלּוּ מְשֻׁהֶה חוּץ מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, אֲבָל לְאִידָךְ טַעַם מִשּׁוּם דְּגִרְאָה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, אִם כֵּן אֲפִלּוּ שִׁיּוּר זֶה רַק בְּשׁוּתָה שִׁעוּר כּוֹס. וּמַה שֶּׁכָּתַב**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַכּוֹס שְׁלִישִׁי בְּטָעוּת, נֶחְשָׁב זֶה הַכּוֹס לְכוֹס שְׁלִישִׁי. וְאַף שָׁאם כֵּן הוּא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, שֶׁהַקִּדּוּם לָזֶה הַכּוֹס שֶׁל הַלַּיְלָה שֶׁהוּא רְאוּי לִהְיוֹת (מו) אַחֲרוֹן, אֵין הַפֶּדֶר מְעַכֵּב. וְדַע, דִּלְפִי מַה דְּנוֹהֲגִין בְּכָל הַשָּׁנָה לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בִּלְא כּוֹס, גַּם בָּזֶה יֹאכַל הָאֲפִיקוֹמָן בִּלְא כּוֹס:

א (א) **אין לֶאֱכֹל.** כְּדֵי (פ) שֶׁלֹּא יַעֲבֹר מִפִּיו טַעַם מַצָּה שֶׁל אֲפִיקוֹמָן שֶׁהוּא מִצְוָה, עַל יְדֵי טַעַם אוֹתוֹ מַאֲכָל. וּבְדִיעֲבַד אִם אָכַל אַחֲרָיו שׁוּם דָּבָר, (ג) יַחֲזֹר וְיֹאכַל כַּזַּיִת מַצָּה שְׁמוּרָה לְשֵׁם אֲפִיקוֹמָן: **(ב) שׁוּם דָּבָר.** וּלְעִנְיַן שְׁתִיָּה (ג) נֶחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים, וְיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּמַשְׁקֶה הַמְשַׁכֵּר. וּלְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לְזַהֵר מִכָּל מַשְׁקֶה חוּץ מִמַּיִם וּכְהַאי גַּוְנָא, כְּמוֹ שְׁמַבְאָר לְקַמָּן בְּסִימָן תפ״א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן א׳: **(ג) וְלֹא יֹאכְלֶנּוּ.** לְהָאֲפִיקוֹמָן, אֲבָל שְׁאָר הַסְּעוּדָה לַיְלָה זֶה: **(ד) בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת.** וְהוּא הַדִּין בְּחֶדֶר אֶחָד מִקְצָתוֹ בְּשֻׁלְחָן זֶה וּמִקְצָתוֹ בְּשֻׁלְחָן אַחֵר, דְּהָוֵי כִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת. וְהַטַּעַם, שֶׁאֲפִיקוֹמָן זָכוֹר לַפֶּסַח, וּפֶסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב מו) 'בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל': **(ה) דְּלֹא עָדִיף.** מֵבִיא רְאָיָה שֶׁגַּם בְּמַצָּה מַחְמִירִין בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת כְּמוֹ בְּפֶסַח: **ב (ו) בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה.** עַיֵּן בִּדְבָרֵי הָרַמ״א בַּהַגָּהּ: **(ז) אֵינוֹ חוֹזֵר לֶאֱכֹל.** דְּהַשְׁנָה חֲשׁוּבָה הֶפְסֵק, וַעֲשָׂאוּהוּ רַבָּנָן כְּאוֹכֵל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת: **(ח) חוֹזְרִים וְאוֹכְלִים.** דְּכֵיוָן שֶׁיָּתֵר בְּנֵי הַחֲבוּרָה הָיוּ נַעוֹרִים, לֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק אֲפִלּוּ לְגַבֵּי הַיְשֵׁנִים: **(ט) נִתְנַמְנְמוּ.** הַיְינוּ שֶׁלֹּא נִשְׁקַע בְּשֵׁנָה כְּלַל הָאי, וְאִם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ הֵיכָן הִנִּיחַ כֹּחַ זֶה, וּכְשֶׁמַּזְכִּירִין לוֹ הִנִּיחַ פְּלוֹנִי נִזְכָּר וְאוֹמֵר הֵן אוֹ לָאו, זֶהוּ קְרוּי מִתְנַמְנֵם: **(י) אֲבָל שֵׁנָה קַלָּה לָזֶה.** דְּהַיְינוּ בְּתוֹךְ הָאֲכִילָה: **(יא) לֹא הָוֵי וְכוּ׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּלֹא חִיְּישִׁינַן לְהֶפְסֵק זוֹ כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ בְּתוֹךְ הָאֲפִיקוֹמָן. וּלְעִנְיַן אִם צָרִיךְ לָבָרֵךְ 'הַמּוֹצִיא' עוֹד הַפַּעַם מִשּׁוּם הַשָּׁנָה, עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קע״ח סָעִיף ז׳ וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס״ק מח):

א (א) מוֹזְגִין לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁי. וְצָרִיךְ הֲדָחָה (פ) וּשְׁטִיפָה אִם אֵינוֹ נָקִי, וְאַף מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בְּכָל הַשָּׁנָה לִרְאוֹת אִם הוּא נָקִי, מִכָּל מָקוֹם בְּזֶה הַלַּיְלָה יְזַהֵר מִשּׁוּם הִדּוּר מִצְוָה: **(ב) וּמְבָרֵךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.** אֲפִלּוּ אִם מְבָרֵךְ בְּיחִידִי. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר בְּעָלְמָא דִּבְרָכַת הַמָּזוֹן אֵינָהּ טְעוּנָה כּוֹס, מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים לִשְׁתּוֹת אַרְבָּעָה כּוֹסוֹת בְּלֵילָה זוֹ, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה בְּכָל כּוֹס וְכוֹס, לְהָכֵי סוֹמְכִין כּוֹס שְׁלִישִׁי לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וַנְמָרָא [קיז:]: **(ג) וְשׁוֹתֶהוּ בַּהֲסֵבָּה.** וְאִם שָׁתָה בִּלְא הֲסֵבָּה יֵשׁ לְעֵיל בְּסִימָן תע״ב סָעִיף ז׳ וּבַהַגָּהּ: **(ד) וְלֹא יְבָרֵךְ אַחֲרָיו.** אֲפִלּוּ שָׁתָה כָּל הָרְבִיעִית, דְּסוֹמֵךְ עַל בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁמְּבָרֵךְ עַל כּוֹס רְבִיעִי: **(ה) וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן.** שָׁמָּא (ג) יִשְׁתַּכֵּר וְיִישַׁן וְלֹא יִגְמֹר אֶת הַהַלֵּל. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ הַטַּעַם, (ג) מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּלָאו דַּוְקָא יַיִן, הוּא הַדִּין שְׁאָר מַשְׁקִין הַמְשַׁכְּרִין, מִיהוּ אִם אֵינוֹ מְשַׁכֵּר מַתָּר, וְהוּא שֶׁלֹּא הָיָה חָמֵר מְדִינָה, (ד) דְּאִם הָיָה חָמֵר מְדִינָה, יֵשׁ לְהַחְמִיר וְלֶחֹשׁ לַטַּעַם הַשֵּׁנִי דְּנִרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת: **(ו) מִיהוּ מִכּוֹס שְׁלִישִׁי וְכוּ׳.** דְּלִטְעָמָא קַמָּא מִשּׁוּם שִׁכְרוּת, (ה) בְּוַדַּאי לֹא שַׁיָּךְ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ שׁוֹתֶה יוֹתֵר מִכּוֹס רְבִיעִי וְכוּ׳ וְלִטְעָמָא קַמָּא שַׁיָּךְ שִׁכְרוּת, וְלָכֵן אֵין לְחוּשׁ לְכָךְ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מו) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומש״כ רבינו ואדוני) בְּשֵׁם הָרא״ש (שם), וְהוּבָא בְּחק יַעֲקֹב (סק״ו):

א (פ) רַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ט) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים: **(ב)** אֲלִיָּה רַבָּה (סי׳ תעז סק״ג). עַיֵּן שָׁם שֶׁהוֹכִיחַ כֵּן דְּלֹא כְּחק יַעֲקֹב (שם סק״ה): **(ג)** עַיֵּן רי״ף (כז. ובַּעַל הַמָּאוֹר (כו: ד״ה כתב) וּמָהֳרַ״ם חֲלָאוָה (קיח. ד״ה דתנו רבנן) [וּבְ]סִימָן תפ״א. וּלְפָלָא עַל הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״א) שֶׁכָּתַב דְּמָהֳרִי״ף לֹא מוֹכַח רַק דְּאָסוּר בְּתַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת, וְהַמְעַיֵּן שָׁם יִרְאֶה דְּאֵינוֹ כֵּן:

א (פ) רַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ט) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. **(ב)** עַיֵּן שָׁם (סי׳ תעז סק״ג). **(ג)** רַשְׁבַּ״ם (קח. ד״ה בין) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים: **(ד)** בְּגִדֵּי יָשַׁע בְּסִימָן תע״ג (ס״ג). (אַךְ מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תע״ב סָעִיף קָטָן ז׳ דְּאִם הָיָה דַּעְתּוֹ בִּשְׁעַת בִּרְכַּת הַיַּיִן לִפְטֹר שְׁאָר מִינֵי מַשְׁקִים, אִם כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן, זֶה לֹא אָמְרִינַן דְּמִיחֲזֵי כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת), וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז שָׁם (סס״ו), וְכֵן מַשְׁמַע מִפְּרֵי חָדָשׁ בְּסִימָן תפ״א (ס״א) דְּכַחֲמַר מְדִינָה יֵשׁ לְחוּשׁ מִשּׁוּם מוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת: **(ה)** הַגְּרַ״א:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו״ע הרב (ס״א) כתב שאחר אכילת אפיקומן מותר לאכול מצה שמורה משעת קצירה או משעת לישה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

שְׁלִישִׁי (ג) יָכוֹל לִשְׁתּוֹת (ז) כַּמָּה פְּעָמִים, וְהַכֹּל מִחֲשַׁב שְׁתִיָּה אַחַת אַף עַל גַּב (ח) דְּהִפְסִיק בֵּינְתַיִם (מהרי״ל (הל׳ סדר ההגדה) ומהר״י ותשב״ץ). [ד]מִצְוָה לַחֲזֹר (ט) אַחַר זִמּוּן. הַגָּהּ: (ד) וְהַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן (י) אוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳ וְ׳אָנָּא׳ (יא) וְהָאֲחֵרִים עוֹנִין אַחֲרָיו (כל בו (סי׳ ג)), וְהַגָּדוֹל יָכוֹל (יב) לִתֵּן לַקָּטָן רְשׁוּת (מהרי״ל (שם)). וְיָכוֹל לְצָרֵף לְזִמּוּן לְעִנְיַן הַלֵּל, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶם. וְנָהֲגוּ (ה) (יג) שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כב ט) ׳טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ׳, וְהוּא מִקְּרֵי ׳טוֹב עַיִן׳, שֶׁאָמַר ׳כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוּל׳ וְכוּ׳:

ד טוּר בְּשֵׁם מִדְרַשׁ תְּהִלִּים (קיג ג).

תפ סֵדֶר כּוֹס רְבִיעִי. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א כּוֹס רְבִיעִי, (א) [א]מַתְחִיל ׳לֹא לָנוּ׳ (א) וְגוֹמֵר עָלָיו (ב) אֶת הַהַלֵּל. וְאֵינוֹ אוֹמֵר ׳יְהַלְלוּךָ׳, אֶלָּא אוֹמֵר אַחַר גְּמַר הַהַלֵּל [ב]הַלֵּל הַגָּדוֹל [א]שֶׁהוּא מֵ׳הוֹדוּ לַה׳׳ (ג) עַד ׳עַל נַהֲרוֹת (ג) בָּבֶל׳ (תהליס קלו א-כו) שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר [ג]׳נִשְׁמַת כָּל חַי׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳ (ד) עַד ׳וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׳, (ג) (ה) [ד]וְאָז יֹאמַר ׳יְהַלְלוּךָ׳ עַד ׳מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳,

א מִשְׁנָה פְּסָחִים קי״ז (ע״ב), וּכְמוֹ שֶׁדִּקְדֵּק הָרֹא״ש שָׁם (פ״י סי׳ לב). ב בְּרַיְיתָא שָׁם (קיח.) וּכְרַב יְהוּדָה שָׁם. ג כְּרַבִּי יוֹחָנָן שָׁם וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ם (ד״ה ור׳ יוחנן). ד כְּרַב יְהוּדָה שָׁם.

בַּאֵר הֵיטֵב

ט״ז (סק״ב): (ג) **יָכוֹל.** וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יִשְׁתֶּה כָּל כָּךְ שֶׁיִּשְׁכַּר. חֹק יַעֲקֹב (סק״ד): (ד) **וְהַגָּדוֹל.** וּמַהֲרִי״ל (הל׳ סדר ההגדה) כָּתַב, קָטָן לֹא יֹאמַר ׳הוֹדוּ׳, אֲבָל ׳אָנָּא׳ אוֹמֵר, וְהַיְינוּ לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אֵין קְפִידָא כָּל כָּךְ, דְּנָשִׁים מִצְטָרְפִין לָזֶה, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְנָשִׁים חַיָּבוֹת גַּם כֵּן בְּהַלֵּל זֶה, עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק״ו): (ה) **שֶׁבַּעַל הַבַּיִת.** אַף אִם יֵשׁ לוֹ אוֹרֵחַ, עַיֵּן סִימָן ר״א (ס״א). חֹק יַעֲקֹב (סק״ז):

א (א) **וְגוֹמֵר.** נִרְאֶה דְּמִי שֶׁאֵרַע לוֹ אֵבֶל בְּיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא נָהַג אֲבֵלוּת קֹדֶם יוֹם טוֹב, דְּגוֹמֵר אֶת הַלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אוֹמְרִים הַלֵּל בְּבֵית הָאֵבֶל. חֹק יַעֲקֹב (סק״ב), עַיֵּן שָׁם:

(ג) **בָּבֶל.** וְאֵין אוֹמְרִים ׳רַנְּנוּ צַדִּיקִים׳ וְגוֹ׳. אַחֲרוֹנִים: (ג) **וְאָז.** וְאָנוּ נוֹהֲגִין כְּדַעַת הַטּוּר וְהָרֹא״ש לוֹמַר יְהַלְלוּךָ עַד מֵעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל אַחַר הַלֵּל, וְאַחַר כָּךְ הָנֵי עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳ וְ׳נִשְׁמַת׳ וְחוֹתֵם בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ עַד ׳חֵי הָעוֹלָמִים׳. וְעַיֵּן טַ״ז סוֹף סִימָן תפ״ו. הַפִּיּוּטִים, דְּהַיְינוּ ׳אָז רוֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳ וְ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳, אוֹמְרִים אַחַר שְׁתִיַּת הַכּוֹס, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג. בַּ״ח (ס״א) וְרַשַּׁ״ל (שו״ת סי׳ פח). וּמַהֲרַ״ם הָיָה שׁוֹתֶה אַחַר הַפִּיּוּטִים וְאַחַר ׳כִּי לוֹ נָאֶה׳, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא צָמֵא כְּשֶׁיִּשְׁכַּב, וְכֵן הַגִּירְסָא בַּסִּדּוּרִים, וְכֵן הַמִּנְהָג. בְּלַיְלָה רִאשׁוֹנָה יֹאמַר ׳אָז רוֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳ וְלֹא יֹאמַר בַּסִּיּוּם ׳וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה׳,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת. (ו) וּלְטַעְמָא דְּנִרְאֶה כְּמוֹסִיף נַמִּי לֵיכָּא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ אֶלָּא כּוֹס אַחַת. וּמִכָּל מָקוֹם אִם לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה רֹב רְבִיעִית לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יוֹתֵר וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לִשְׁתּוֹת עוֹד, דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ד) כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו מֵחָדָשׁ, מִחֲזֵי כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תע״ב בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה אין) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה: (ז) **כַּמָּה פְּעָמִים.** וּמִכָּל מָקוֹם אִם הַכּוֹס גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי לֹא יִשְׁתֶּנּוּ כֻּלּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר [אַחֲרוֹנִים]: (ח) **דְּהִפְסִיק בֵּינְתַיִם.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה רֹב רְבִיעִית בִּתְחִלָּה, הִפְסִיק הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס: (ט) **אַחַר זִמּוּן.** הִסְכִּימוּ (ז) הָאַחֲרוֹנִים דְּהַאי זִמּוּן אֵינוֹ לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דְּבִשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ מְחֻיָּב לְהַדֵּר יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה. וְהָכָא לְעִנְיַן הַלֵּל מַיְירֵי, שֶׁמִּצְוָה לְהַדֵּר לוֹמַר הַלֵּל בִּשְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אֶחָד אוֹמֵר לִשְׁנַיִם ׳הוֹדוּ׳ וְהֵם יַעֲנוּ פָּסוּק שֶׁאַחַר זֶה. וְאוֹתוֹ שֶׁיִּקְרָאוּהוּ לְזִמּוּן זֶה לֹא יֹאכַל וְלֹא יִשְׁתֶּה וְלֹא יְסַיֵּעַ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן, אֶלָּא יִשְׁמַע ׳הוֹדוּ׳ וְיַעֲנֶה עִמָּהֶם וְיַחֲזֹר לְבֵיתוֹ. וְגַם בָּזֶה הִסְכִּימוּ דְּאַף שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לוֹמַר הַלֵּל בִּשְׁלֹשָׁה גְּבָרִים גְּדוֹלִים, וְעַל כֵּן אִם יֵשׁ בְּבֵיתוֹ עַל שֻׁלְחָן אַחַר גַּבְרָא בַּר חִיּוּבָא, בְּוַדַּאי מֵהַנָּכוֹן לְצָרֵף אוֹתוֹ לַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳, מִכָּל מָקוֹם אֵין קְפִידָא כָּל כָּךְ, שֶׁיָּכוֹל לָצֵאת בָּזֶה בְּאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו (וְאִם בָּנָיו הֵם קְטַנִּים עַיֵּן לְקַמֵּיהּ), דְּהַיְינוּ שֶׁהוּא יֹאמַר וְהֵם יַעֲנוּ (ח) [וְהוּא הַדִּין שֶׁאִשְׁתּוֹ יְכוֹלָה לוֹמַר ׳הוֹדוּ׳, שֶׁהֲרֵי גַּם נָשִׁים מְחֻיָּבוֹת (ט) בְּהַלֵּל זֶה כְּמוֹ שֶׁהֵם מְחֻיָּבוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת. וְכָתַב הַחֹק יַעֲקֹב (סק״ו) דִּלְפִי מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר ׳הוֹדוּ׳ בְּנִגּוּן נְעִימַת קוֹל, יֵשׁ לָחֹשׁ לְמַאי דְּאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא (סוטה מח.) זָמְרָן נָשֵׁי וְעָנְיָן גַּבְרֵי כְּאֵשׁ בִּנְעֹרֶת]. וְאִם רוֹצֶה לְחַזֵּר אַחַר זִמּוּן לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְרוֹצֶה לֵילֵךְ לִשְׁכֵנוֹ לְבָרֵךְ שָׁם, (י) לֹא יֹאכַל הָאֲפִיקוֹמָן בְּבֵיתוֹ, דְּהָא עַל כָּרְחָךְ יְהֵא צָרִיךְ לֶאֱכֹל שָׁם דְּבַר מַה כְּדֵי לְהִצְטָרֵף לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וְאָסוּר לֶאֱכֹל אַחַר הָאֲפִיקוֹמָן שׁוּם דָּבָר, וְגַם הָאֲפִיקוֹמָן גּוּפָא אָסוּר לְחַלֵּק וְלֶאֱכֹל בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תע״ח (ס״א), אֶלָּא יֹאכַל הָאֲפִיקוֹמָן בְּמָקוֹם שֶׁמְּזַמֵּן וּמְבָרֵךְ שָׁם, וְגַם יִשְׁתֶּה שָׁם הַכּוֹס, וְיִשָּׁאֵר שָׁם עַד גְּמַר הַסֵּדֶר, וְאִם רוֹצֶה יַחֲזֹר לְבֵיתוֹ אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיִגְמֹר הַהַלֵּל וְיִשְׁתֶּה כּוֹס רְבִיעִי. (יא) אֲבָל מִכָּל מָקוֹם לֹא נָהֲגוּ עַכְשָׁיו כֵּן לֵילֵךְ לֶאֱכֹל הָאֲפִיקוֹמָן בְּבַיִת אַחֵר, וְעַל כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְבָרֵךְ בְּבֵיתוֹ יְחִידִי מִלֵּילֵךְ בְּאֶמְצַע סְעוּדָתוֹ לְבַיִת אַחֵר וּלְחַפֵּשׂ אַחַר זִמּוּן. אָכֵן אִם רוֹצֶה לְהַדֵּר וּלְקַיֵּם הַכֹּל מִן הַמֻּבְחָר וְאֵין לוֹ בְּבֵיתוֹ זִמּוּן שָׁלֵם שֶׁל שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, יִרְאֶה לְהַזְמִין לְכַתְּחִלָּה לַסְּעוּדָה (יג) אֵיזֶה אוֹרֵחַ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לוֹ זִמּוּן שָׁלֵם לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְגַם לַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳: (י) **אוֹמֵר ׳הוֹדוּ׳ וְ׳אָנָּא׳ וְכוּ׳.** הוּא רַק מִצְוָה לְכַתְּחִלָּה, וְאֵינוֹ לְעִכּוּבָא [פְּרִי חָדָשׁ]: (יא) **וְהָאֲחֵרִים עוֹנִים אַחֲרָיו.** וְאִם אֵין שָׁם כִּי אִם שְׁנַיִם, שְׁנֵיהֶם יֹאמְרוּ הוֹדוּ [אַחֲרוֹנִים]: (יב) **לִתֵּן לַקָּטָן רְשׁוּת.** שֶׁהוּא יֹאמַר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, וְגַם כְּדֵי לְחַנְּכָם בְּמִצְוֹת. וְזֶהוּ דַּוְקָא בַּאֲמִירַת ׳אָנָּא׳ מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹנִין אַחֲרָיו אוֹתוֹ פָּסוּק גּוּפָא, (יג) אֲבָל לֹא בְּהוֹדוּ: (יג) **שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ.** אַף אִם יֵשׁ לוֹ אוֹרֵחַ. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין קְפִידָא בָּזֶה אִם בֵּרַךְ אַחֵר [חֹק יַעֲקֹב (סק״ז)]:

א (א) **מַתְחִיל ׳לֹא לָנוּ׳.** בְּלֹא בְּרָכָה. וְאוֹמְרִים הַהַלֵּל (א) מְיֻשָּׁב, אַף שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה אוֹמְרִים מְעֻמָּד, בְּפֶסַח שָׁאנֵי מִפְּנֵי שֶׁמְּיֻשָּׁב הוּא דֶּרֶךְ הֲסִבָּה וְחֵרוּת: (ב) **אֶת הַהַלֵּל.** מִי שֶׁאֵרַע לוֹ אֵבֶל בְּיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא נָהַג אֲבֵלוּתוֹ קֹדֶם יוֹם טוֹב, (ג) מִכָּל מָקוֹם גּוֹמֵר אֶת הַהַלֵּל: (ג) **עַד עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל.** וְאֵינוֹ אוֹמֵר ׳רַנְּנוּ צַדִּיקִים׳: (ד) **עַד מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם.** וְנֻסְחָתֵנוּ בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ (ג) הוּא ׳מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׳. (ד) וּבְדִיעֲבַד אִם חָתַם ׳יִשְׁתַּבַּח׳ בִּבְרָכָה, יֹאמַר אַחַר כָּךְ ׳יְהַלְלוּךָ׳ בְּלֹא חֲתִימָה: (ה) **וְאָז יֹאמַר ׳יְהַלְלוּךָ׳.** [ב]וְיֵשׁ נוֹהֲגִין (ה) כְּהַפּוֹסְקִים לוֹמַר תֵּכֶף אַחַר הַלֵּל ׳יְהַלְלוּךָ׳ עַד ׳כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׳, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳, וְחוֹתֵם (ו) ׳בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳. [ג](וְיֵשׁ שֶׁחוֹתְמִין (ז) ׳הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה׳ וְכוּ׳ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳ תָּמִיד). וּלְפִי מִנְהָג זֶה, אִם בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות א): (ז) טַ״ז (סק״ג) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ה): (ח) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (סוכה לח. ד״ה מי): (ט) **לְאַפּוּקֵי הַלֵּל שֶׁל סֻכּוֹת וַעֲצֶרֶת,** עַיֵּן שָׁם בַּתּוֹסָפוֹת: (י) טַ״ז (שם) וּמָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יא) טַ״ז (שם): (יג) **דִּבְלָאו הָכִי מְבֹאָר בְּכַמָּה סְפָרִים בְּשֵׁם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** (ח״ב פח:) **דְּמִצְוָה לְהַזְמִין אוֹרֵחַ עָנִי בַּחַג, וּבִפְרָט בְּפֶסַח שֶׁאוֹמֵר כָּל אֶחָד כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל:** (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל (סדר ההגדה), עַיֵּן שָׁם הַטַּעַם:

א (א) אַחֲרוֹנִים לְעֵיל בְּסִימָן תכ״ב (ס״ז): (ג) חֹק יַעֲקֹב (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): (ד) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תפא סק״ג) בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַטַּ״ז בְּסִימָן תפ״א (ריש הסי׳), וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז (ס״א): (ה) עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ד), וּבְאֵיזֶה סִדּוּרִים נִדְפַּס כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וּבְאֵיזֶה כַּמִּנְהָג הַזֶּה: (ו) טוּר. וְכֵן אִיתָא בְּהָרֹא״ש (פ״י סי׳ לב) וְכֵן הִסְכִּים הַבַּ״ח (ס״א), עַיֵּן שָׁם: (ז) חֹק יַעֲקֹב (סק״ד). וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״ב):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו״ע הרב (ס״א) הוסיף: ויש אומרים דהיינו מהללויה הללו את שם ה׳ (תהלים קלה א) עד על נהרות בבל וכן נהגו עכשיו. **ב]** וכתב בשו״ע הרב (ס״א) שכן מנהג העולם במדינות אלו. וכן הנוסח בסידור הרב. **ג]** בשו״ע הרב (שם) הביא שכן מנהג העולם במדינות אלו. וכן הנוסח בסידור הרב.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah